proLékaře.cz | 16.11.2026

Metodika odškodňování nemateriálních újem na zdraví a nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, ve světle nálezu Ústavního soudu

Roman Žďárek

Ústav veřejného zdravotnictví a medicínského práva 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze

SOUHRN

Po nabytí účinnosti nového občanského zákoníku pozbyla platnosti tzv. odškodňovací vyhláška (č. 440/2001 Sb.). Náhrada za bolest a za ztížení společenského uplatnění se tak již neposkytuje podle posudku lékaře, vydaného na podkladě vyhlášky, ale má se určovat podle zásad slušnosti. Na to reagoval Nejvyšší soud vydáním Metodiky. Článek se zabývá první reflexí Metodiky v rozhodnutí Ústavního soudu.

Klíčová slova: Metodika odškodňování – Ústavní soud – bolestné – ztížení společenského uplatnění – nařízení vlády

Methodology of injury compensation and Government Regulation of injury compensation in reflection in the Constitutional Court decision

SUMMARY

After the new Civil Code had come into force, the Compensation Statute lost the efficiency. The injury compensation should not have been provided according medical report with respect to the Compensation Statute but according decency basis. So the Highest Court has accepted the Methodology of compensation. The article deals with the first reflection of the Methodology in the judicature of the Constitutional Court as well as the opinion of the Constitutional Court of the Government Statute which regulates the injury compensation in labour law. The Metodology of compensation is based on the ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health), while the Compensation Statute was based on the etiology principe. ICF is a classification of health and health-related domains. As the functioning and disability of an individual occurs in a context, ICF also includes a list of environmental factors. ICF is the WHO framework for measuring health and disability at both individual and population levels.

Keywords: Methodology of compensation – Constitutional court – injury compensation – Government – Statute

Soud Lek 2017; 62(2): 22–24

V polovině února 2016 se poprvé vrcholná soudní instance – Ústavní soud České republiky - ve svém rozhodnutí vyjádřila, byť nepřímo, k Metodice Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 2958 občanského zákoníku), dále jen „Metodika", která byla publikována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu pod číslem Rc 63/2014. Stalo se tak v nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 16. února 2016 sp. zn. IV. ÚS 3122/15, dále jen „Nález", v němž Ústavní soud rozhodoval o ústavní stížnosti, kterou stěžovatelka brojila proti rozhodnutí Krajského soudu v Praze (odvolacího soudu) a Nejvyššího soudu (dovolacího soudu), kterými odvolací soud bez náležité argumentace a bez provedení dokazování snížil o více než polovinu náhradu za bolestné a za ztížení společenského uplatnění, které přiznal stěžovatelce jako žalobkyni Okresní soud v Kolíně (soud prvého stupně).

✉ ***Adresa pro korespondenci:***
JUDr. MUDr. Roman Žďárek, Ph.D., MBA
advokát a odborný asistent Ústavu veřejného zdravotnictví a medicínského práva 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze
Kotlářka 1259/1, 150 00 Praha 5,
tel. +420 737 251 892
e-mail: roman.zdarek@advok.eu

Právní předpisy aplikované na souzenou věc

V projednávané věci bylo odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění v důsledku pracovního úrazu třeba vyčíslit pomocí bodového hodnocení na základě § 372 zákoníku práce ve znění účinném do 30. 9. 2015 a podle sazby odpovídající konkrétnímu způsobu poškození zdraví a stanovené v příloze vyhlášky č. 440/2001 Sb., ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „Vyhláška"). Ústavní soud však poukázal na zjevnou a dlouhodobou disproporci mezi základními sazbami odškodnění podle vyhlášky č. 440/2001 Sb. a skutečným rozsahem újmy poškozených, a to zejména v typově závažnějších případech.

Tato disproporce a celkově problematická konstrukce bodového hodnocení ostatně vedla ke zrušení Vyhlášky tzv. novým občanským zákoníkem s účinností od 1. 1. 2014. Ve vztahu k úpravě

proLékaře.cz | 16.11.2026

povinnosti k odčinění újmy na zdraví podle občanského zákoníku došlo k celkové koncepční změně právní úpravy, která stanovení konkrétní výše zcela ponechává na posouzení soudu.

Obiter dictum Nálezu

Zajímavé je, čeho si Ústavní soud povšiml a co vyjádřil v Nálezu v zásadě jako *obiter dictum*. Jedná se o nepřímé vyjádření k Metodice a nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, dále jen „Nařízení vlády".

METODIKA

Pokud jde o satisfakci za **bolest**, zde Metodika v podstatě přebírá (a pouze mírně modifikuje) úpravu, obsaženou ve Vyhlášce. Zůstává tedy na principu katalogového stanovení různých bolestivých stavů (poškození zdraví), jimž přiřazuje bodové hodnoty (bodový systém).

V části, týkající se odškodnění **ztížení společenského uplatnění**, však Metodika bodový systém zcela opouští a doporučuje, aby se soudy při určení výše náhrady za ztížení společenského uplatnění opřely o dostatečně zjištěný skutkový stav ohledně dopadů trvalé zdravotní újmy do schopností a možností poškozeného a aby při jejich posouzení použily znalecké hodnocení podle komponenty Aktivity a participace v Mezinárodní kvalifikaci funkčních schopností, disability a zdraví (dále jen „MKF"). Nespornou předností MKF je propracovaná struktura a důraz na určení stupně omezení funkčních schopností postiženého, a to s přihlédnutím k jeho osobním poměrům tak, aby bylo zohledněno zhoršení oproti předchozímu stavu. Tento systém vylučuje potíže s nežádoucím zdvojováním téhož postižení pod různými položkami a zároveň tím, že přiřazuje jednotlivým funkčním potížím určitý stupeň závažnosti (podpořený i procentní škálou), dobře vystihuje touto formou rozsah postižení. Protože je velmi podrobná a promyšlená, umožňuje při plném využití vykreslit velmi plastický obraz nejen funkčních tělesných postižení, nýbrž i jejich praktický dopad do všech sfér života poškozeného, kódovaných v devíti kapitolách.

Vyjádření Ústavního soudu k Metodice

Z vyjádření Ústavního soudu lze dovodit, že v části, týkající se ztížení společenského uplatnění, má Metodika nakročeno správným směrem. Pokud však jde o bolestné, je konzervování bodového systému zrušené Vyhlášky pro Ústavní soud nepřijatelné. Ústavní soud výslovně uvádí, že „z hlediska ochrany ústavnosti může být problematické i omezené bodové hodnocení podle metodiky Nejvyššího soudu, neboť o odčinění újmy pojmově nelze rozhodovat na základě určitých tabulkově předvídaných bodových počtů, nýbrž výhradně vycházeje z dokazování a s náležitým zřetelem k okolnostem konkrétní věci, což dal ostatně s účinností od 1. 1. 2014 jasně najevo i zákonodárce".

Nařízení vlády

Pro oblast odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění vydala vláda podle § 271c odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 205/2015 Sb., shora citované Nařízení.

Pokud jde o náhradu nemajetkové újmy, potom novelizovaný zákoník práce uvádí, že náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění se poskytuje zaměstnanci jednorázově, a to nejméně ve výši podle právního předpisu vydaného k provedení § 271c odstavce 2 zákoníku práce. Je třeba dodat, že se jedná o velmi nejasnou formulaci, z níž není vůbec patrné, jakého odškodnění za bolest a za ztížení společenského uplatnění se má zaměstnanci dostat, když zákon stanoví pouze „nejmenší výši".

Vyjádření Ústavního soudu k Nařízení

Vyjádření Ústavního soudu k Nařízení je velmi kritické. Ústavní soud připomíná, že Nařízení pro oblast pracovních vztahů znovuzavádí systém bodového hodnocení, a to jak pro odčinění bolestí, tak i ztížení společenského uplatnění.

Problematičnost Nařízení vidí Ústavní soud hned ze třech důvodů.

Nařízení jednak zavádí nepřípustné rozdíly pro oblast odškodňování v režimu občanského zákoníku a pro pracovně právní vztahy, když prováděcí předpis přinejmenším ve vztahu k odčinění ztížení společenského uplatnění nerespektuje systém stanovení náhrady podle Metodiky. Druhý problém vidí Ústavní soud v tom, že Nařízení opomíjí výchozí premisu rekodifikovaného civilního soukromého práva, na níž staví rovněž Metodika (srov. bod I. preambule), totiž že rozhodovací činnost soudů při stanovení konkrétních částek odčinění je třeba oprostit od vlivu moci výkonné, která není oprávněna limitovat soudy v přiznávání spravedlivé a dostatečné náhrady. Konečně pak Ústavní soud vyčítá Nařízení, že fixuje hodnotu 1 bodu na 250 Kč, avšak Metodika odvozuje hodnotu bodu od průměrné mzdy.

ZÁVĚR

1. Je to vždy **soud**, kdo rozhoduje o konkrétní výši odškodnění, a to na základě okolností konkrétního případu a skutkových zjištění o jeho závažnosti. **Znalecký posudek je jen jedním z důkazů**, které je soud povinen hodnotit podle klíčové zásady volného hodnocení důkazů.
2. Ústavní soud v zásadě **pozitivně hodnotí část Metodiky, týkající se odškodnění ztížení společenského uplatnění**, neboť pro oblast ztížení společenského uplatnění Metodika bodový systém zcela opouští a vymezuje obecný rámec vlivu na dosavadní aktivity a participace, přičemž vychází z Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví vypracované Světovou zdravotnickou organizací. Je třeba však dodat, že se Ústavní soud vůbec nevyjádřil k výši výchozí rámcové částky stanovené Metodikou a ani k proporcím mezi jednotlivými položkami (kapitolami a podkapitolami v komponentě Aktivity a participace MKF). Lze tak pouze uzavřít, že Metodika má v části, týkající ztížení společenského uplatnění, dobře nakročeno, nikoli však, že již byla Ústavním soudem bez výhrad akceptována.
3. Ústavní soud naopak upozorňuje jako na **problematickou (zřejmě ústavně nekonformní) část Metodiky, týkající se odškodnění bolesti**, která vychází ze zrušené Vyhlášky, neboť při odčinění újmy pojmově nelze rozhodovat na základě určitých tabulkově předvídaných bodových počtů, nýbrž výhradně vycházeje z dokazování a s náležitým zřetelem k okolnostem konkrétní věci, což dal ostatně s účinností od 1. 1. 2014 jasně najevo i zákonodárce. Na to již upozornila i odborná literatura, když uvedla, že „systém výpočtu satisfakce za bolest pomocí pevně daných částek jistě není ideální. Poskytuje sice výhodu velmi snadného určení odškodnění, má však řadu nevýhod. Neumožňuje individuální posouzení případu" (1). Do budoucna proto bude vhodné se zamyslet nad vytvořením zcela nového principu pro určení výše odškodnění za bolest, který položkový systém nahradí. Bude žádoucí ve spolupráci s odborníky zabývajícími se bolestí vytvořit systém, který se pokusí v jednotlivých případech bolest objektivizovat a v návaznosti na určení intenzity a doby trvání bolesti pak umožní výpočet výše satisfakce za bolest v individuálním případě (2).
4. Ústavní soud vidí jako **problematický (zřejmě protiústavní) právní předpis, který stanoví výši odškodnění pro**

proLékaře.cz | 16.11.2026

oblast pracovněprávních vztahů, a to nařízení vlády č. 276/2015 Sb.

5. Pokud bychom se měli pokusit o ústavně konformní aplikaci Nařízení, pak by to znamenalo, že v každém jednotlivém případě by bylo třeba provést ohodnocení bolesti a ztížení společenského uplatnění podle občanského zákoníku a podle Nařízení a zkoumat zda náhodou odškodnění podle Nařízení nebude vyšší (srov. dikci § 271c odst. 1 zákoníku práce, podle níž se náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění poskytuje zaměstnanci … *nejméně* ve výši podle právního předpisu vydaného k provedení § 271c odstavce 2). S ohledem na dikci občanského zákoníku, podle nějž se mají bolesti a ztížení společenského uplatnění v zásadě odškodnit plně, však takový případ (tedy případ, že by odškodnění podle Nařízení bylo vyšší než odškodnění podle občanského zákoníku) nemůže reálně nastat.

PREHLASENIE

Autor práce prehlasuje, že v súvislosti s témou, vznikom a publikácií tohto článku nie v konflikte záujmov a vznik ani publikácia článku neboli podporené žiadnou farmaceutickou firmou. Toto prehlasenie sa týka i všetkých spoluautorov.

LITERATURA

1. **Žďárek, R., Těšinová, J., Škárová, M., Waltr, R., Púry, F. a kol.** Metodika odškodňování imateriálních újem zdraví. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 22.
2. **Žďárek, R., Těšinová, J., Škárová, M., Waltr, R., Púry, F. a kol.** Metodika odškodňování imateriálních újem zdraví. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 23.

ZPRÁVA ZE SJEZDU

XXIV. Ostravské dny forenzních věd s mezinárodní účastí

Ve dnech 5. – 7. října 2016 se v hotelu Sepetná v Ostravici uskutečnily XXIV. Ostravské dny forenzních věd s mezinárodní účastí, pořádané Ústavem soudního lékařství FN Ostrava.

Ve středu 5. října zasedal výbor České společnosti soudního lékařství a soudní toxikologie ČLS J. E. Purkyně. Odborný program probíhal ve čtvrtek 6. a v pátek 7. října. Hlavním tématem 27 přednášek a 2 posterů byla náhlá srdeční smrt. Na úvod zazněly 3 vyžádané přednášky, které zhodnotily možnosti interdisciplinární spolupráce soudních lékařů s kardiology a genetiky v případech náhlé srdeční smrti. Dalšími přednáškami čeští i slovenští kolegové sdělili své zkušenosti z oblasti zadaného tématu, případně přinesli zajímavé kasuistiky v celé šíři soudnělékařského oboru. Pátek 7. října začal odborný program poutavou přednáškou prof. MUDr. Oldřicha Fryce ze Ženevy. Závěrečný blok přednášek patřil příspěvkům s toxikologickou tematikou. Pracovní povinnosti byly jako obvykle zpestřeny neformálním setkáním na středečním „růžovém večírku" a následně ve čtvrtek na společenském večeru, které byly, díky pořadatelům, po všech stránkách velmi příjemné. Na závěr přijměte pozvání na příští XXV. Ostravské dny forenzních věd, které se budou konat opět v překrásném prostředí Beskyd ve dnech 18. - 20.10.2017.

MUDr. Eva Daňková
MUDr. Margita Smatanová, Ph.D.

